

Ристо КИРЈАЗОВСКИ

ГРЧКОТО РЕАКЦИОНЕРНО ЗАКОНОДАВСТВО ВО ВРЕМЕТО НА ГРАЃАНСКАТА ВОЈНА (1945—1949)

I

Грчката десница која по договорот во Варкиза доаѓа на власт, благодарейќи на надворешната воена интервенција и грешките на раководството на движењето на отпорот, за зацврстување и обезбедување на својата власт презема систематски походи за уништувањето на движењето на отпорот предводено од КПГ—ЕАМ. Составен дел на тој план претставува и „конечното“ решение на македонското национално прашање во Грција, односно истребувањето на Македонците од егејскиот дел на Македонија.

Покрај масовниот терор, убиства, малтретирања, силувања, палежи, присилно прогонување преку граница и сл. применето е и судско гонење на движењето на отпорот, кое како метод и форма за негово ликвидирање зема ужасни размери. Се поднесувани десетици илјади тужби против припадниците на отпорот особено против Македонците. Така на пример, само во Костурска околина биле покренати 600 обвинителни акти против 5000 Македонци, или од 12. 2. 45 до 12. 2. 1946 година, од страна на грчките власти и терористички банди биле убиени 1300, ранети 6.413 уапсени 75.000¹⁾.

За секоја акција на припадниците на отпорот се измислувала и правна форма. Во сушност не се гонеле кривичните дела тука се осудувал самиот отпор како идеја и дело.

Грчите повоени власти ги применувале следните форми на судско гонење против припадниците на отпорот и посебно против Македонците:

1) Сите припадници на движењето на отпорот предводено од КПГ-ЕАМ биле обвинети за „илегално поседување на оружје“, „илегално-носење на оружје“, „илегална употреба на оруж-

¹⁾ АМ (Архив на Македонија) Збирка: „Егејска Македонија во граѓанската војна 1945—1949) АЕ: 142/47, АБ: 8/48.

је“ и сл., што значи, поседувањето и употребата на оружје против окупаторот се оквалификувало како кривично дело и судски се гонело по војната.

2) Секоја реквизиција на прехранбени продукти, добиток и сл. извршена од страна на борците на ЕЛАС, се оквалификувала за кривично дело и судски се гонела и покрај тоа што таа се извршувала согласно прописите и законските уредби на ПЕЕА (Политички комитет на националното ослободување) и други илегални институции. На тој начин сите борци и членови на ослободителните и антифашистички организации се оквалификувани за јавни крадци, разбојници, злосторници и сл.

3) Припадниците на движењето на отпорот предводено од КПГ—ЕАМ кои во текот на НОВ ликвидирале соработници на окупаторот и воени злосторници се прогласувале за јавни убијци и кривично се гонети. Има случај дури да се гонат борците на отпорот поради тоа што ликвидирале припадници на окупаторот. За стрелањето на еден предавник или соработник на окупаторот, биле оптужувани стотици лица и осудувани десетици борци на ЕЛАС.

4) За секоја борба што ја водел ЕЛАС против окупаторот и неговите соработници било формирано судско дело. Ликвидирањето на непријателски војник се оквалификувало како злосторство по јавното кривично право.

5) Диверзиите, минирањата, дигањето во воздух непријателски бродови, објекти и сл. се оквалификувани како „уништување на државни објекти“ и се гонети како злосторства по јавното кривично право.

6) Службениците и офицерите што учествувале во ЕЛАС биле суспендирани од службата под обвинение дека самоволно го напуштиле работното место односно дизертирале.

7) Растурањето и ликвидирањето на квислиншки организации и воени формации од страна на ЕЛАС е оквалификувано како кривично дело и судски гонето. Растурените организации се сметани како „групи на националниот отпор“.

8) Секое апсење на предавник за време на окупацијата од страна на членовите на отпорот се сметало за киднапирање, како кривично дело.

Тие се главно законските форми со кои целото движење на отпорот е судски прогонето.²⁾

Наведените и други мерки особено се насочувани против Македонците. Политиката што ја водат повоените грчки режими врз Македонците, ги има сите елементи на геноцид.

Походот што го преземала против припадниците на отпорот, Грчката реакција се обидува да му даде законска потпора, за

² МАТОΜΕΝΗ ΒΙΒΛΗ, 1949, ΕΚΔΟΤΙΚΟ „ ΝΕΑ ΕΠΗΛΑΔΑ“. стр. 35—38

која цел се донесени бројни закони, декрети, уредби, наредби и сл.

Во текот на Граѓанската војна (1945—1949) донесени се следните вонредни мерки односно правни акти и тоа:

1) Закон бр. 453 и Законот ТОД од јули 1945 година „За обезбедување на јавната безбедност“;

2) Законот 543/45 „Против организации и лица што делуваат за отцепување на грчки територии“;

3) Декретот „Г“ од 18 јуни 1946 година „За вонредни мерки за јавниот ред и безбедноста“;

4) Принудниот закон 509 од 27 декември 1947 година „Околу мерки за безбедноста на државата, политичкиот режим, државното устројство и заштитата на слободите на граѓаните“;

5) Законот 512 од 3 јануари 1948 год. „Околу мерките за обезбедување на компаниите и други претпријатија од општ интерес во текот на одметништвото“³⁾;

6) Принудниот закон 516 од 8 јануари 1948 година „Околу подобноста на граѓаните“;

7) Декретот „З“ од 7 декември 1947 година „За лишување од грчко државјанство на лица што делуваат антинационално во странство“;

8) Декретот „НА“ од 24 април 1948 година, „Околу одземање пензиите на лица што дејствуваат антинационално“;

9) Декретот „Н“ од 20 јануари 1948 година „Околу конфискација на имотите на учесниците во бандитската војна“;

10) Декретот „Н“ од 20 април 1948 година „Околу одземање на имотите доделени на трајно користење на лица што учествуваат во бандитската војна против државата“;

11) Уредбите бр. 944/1950; 253/1951; 836/1952 донесени од Министерскиот совет на Грција се санкционирани со членот 105 од Уставот во 1952 година. Со тие уредби продолжува примената на наведените закони и декрети и по завршувањето на Граѓанската војна;

12) Законот 2536/53 „За раселување и населување на пограничните подрачја“;

13) Законот 3958/1959 „Околу имотите на бегалците“;

14) Законот 4234/1962 „Околу мерки за општиот ред“;

15) Уредбата 1108/28/ 1972 „Околу враќањето на конфискуваниот земјоделски имот“;

16) Законот 660/1977 „Околу репатријација и сопственоста на бегалците“; и др.

Со антимакедонската острина наведените закони, декрети и уредби го надминуваат Принудниот закон 375 од 18 декември

³⁾ Борбата на ДАГ ја смета и оквалификува за одметништво, бандитска итн.

1936 година „Околу казнувањето на злосторствата за шпиунажа и злосторнички акции со кои и се заканува врз безбедноста на државата“ и принудниот закон 2366 од 7 септември 1938 година донесен од режимот на Метаксас, кои имале за цел да се избрише секаков белег што ќе потсетува на националниот карактер на егејскиот дел на Македонија.

II

Споменатите закони 453 и ТОД се донесени веднаш по завршувањето на Втората светска војна, односно непосредно по појавата на македонските национално-ослободителни организации НОФ (Народноослободителен фронт), АФЖ (Антифашистички фронт на жените) и НОМС (Народноослободителен младински сојуз) во егејскиот дел на Македонија и се вперени против нив.

Според силата на овие закони за разбојник се прогласува: 1) секој кој учествува во вооружена група најмалку од 3 лица; 2) секој кој и припаѓа на приватна организација⁴⁾ која располага со пушки, рачни бомби, експлозивен материјал, муниција и секаков друг воен материјал; 3) Најпосле, секое лице кое, според оценката на комисијата за безбедност, се оценува како опасно по јавната безбедност.

Секој што ќе даде оружен отпор против државна сила се казнува со смрт. Оружената сила во таков случај може да го употреби оружјето без одговорност.⁵⁾

Со стапување во сила на наведените закони на 15 јули 1945 година, започнува масовно прогласување на Македонците и македонските членови на организациите НОФ, НОМС и АФЖ за разбојници. Така на пример, со Одлуката на министерот на јавниот ред, под бр. 44/509/2 од 30 декември 1945 година само од Воденскиот округ се прогласени 45 Македонци за разбојници и е пропишана парична награда за нивното ликвидирање⁶⁾

Веднаш по прогласувањето на секое лице за разбојник од специјалната комисија за безбедност, според одредбите на законите, следува интернирање на неговите најблиски и на се-

⁴⁾ Во тој период само македонските организации НОФ, НОМС и АФЖ биле нелегални, додека КПГ—ЕАМ биле легални и се залагале за мирољубиво решение на грчкото внатрешно прашање. Организацијата НОФ во тоа време имала и свои оружени единици за заштита на македонскиот народ од уништувачкиот терор на десницата и за самоодбрана. Што значи, законите се донесени против македонските организации.

⁵⁾ Документи за учеството на македонскиот народ од егејскиот дел на Македонија во Граѓанската војна во Грција 1945 година, превод и редакција Ристо Кирјазовски и Тодор Симовски, Том II, Скопје 1973 стр. 183—184.

⁶⁾ Истата едиција, Том III, Скопје, 1976, стр. 132—134.

кое друго лице осомничено дека го помагало лицето прогласено за разбојник.

Со споменатиот закон 543/45 „против автономистичката дејност“ се монтирани десетици илјади обвинителни акти против Македонците за соработка со Југославија и Бугарија, за отцепување на егејскиот дел на Македонија и сл. Во секое село односно населено место била формирана специјална комисија која до јавното обвинителство поднесувала масовни тужби против Македонците за автономистичка дејност. Со решенија на споменатите специјални комисии за безбедност од 1945 до крајот на 1947 година се интернирани 23.811 Македонци и Македонки.⁷⁾

Декретот „Г“ од 18 јуни 1946 година „Околу вонредни мерки за јавниот ред и безбедност“, претставува најкрвава и кошмарска страница на историјата на Грција. Врз основа на тој Декрет е применет најсуровиот и најкрвавиот поход против движењето на отпорот и пред сè против Македонците.

Со членот 10 од овој Декрет се гонат и се изречуваат најстроги казни (смртна, доживотна робија и повеќегодишен затвор односно робија) врз секој граѓанин кого полицијата и нејзините агенти ќе го обвинат дека заговара против интегритетот на државата за отцепување на дел од грчка територија, или за акции кои се во служба на такви планови, или за учество во организирање отпор, формирање вооружена група, учество во такви организации, здруженија итн. Со истиот член се гонат и претходните активности што придонесуваат за реализирање на наведените кривични дела и како такви, според Декретот, се сметале и настојувањата за ширење и реализација идеи насочени кон отцепување или автономизирање на дел од државата.

Со членовите 20 и 30 се гони „оној што сам или здружен со други, формира група со цел со употреба на сила да ја руши легалната власт.“

Со членот 40 се гони „секој што учествува, на состанок или собир без дозвола од надлежните државни органи.“

Со членот 90 полицијата имала право да го нарушува интегритетот на домот, односно во било кое време да врши претрес во домовите и да го забранува движењето на граѓаните.

Со членовите 110,120 и 130 се основаат специјални и воени судови за судење на наведените кривични дела.

Членот 150 ги суспендира временските услови, привременото пуштање од затвор преку гаранција, одлагање извршување на казната и нејзино претворање во парична што е предвидено со казниот закон и Уставот.

⁷⁾ АМ, Цит. збирка, АЕ: 142/47, АЕ:8/48

Со принудниот закон 509 од 27 декември 1947 година „Околу мерките за безбедност на државата, политичкиот режим и државното устројство и заштитата на слободите на граѓаните“, се ставени во закон КПГ—ЕАМ и другите антифашистички партии, организации, здруженија и поединци што соработувале со КПГ.

Согласно овој закон е востановена институцијата интернација за политичките противници на режимот. Биле формирани комисии за државна безбедност, всушност полициски комисии кои решавале за судбината на граѓаните без судска процедура.

Во текот на Граѓанската војна за контрола на политичкото убедување на вработените бил донесен Принудниот закон 512 од 3 јануари 1948 година „Околу мерките за безбедност на компаниите и другите претпријатија од општ интерес во текот на одметништвото“ и Принудниот закон 516 од 8 јануари 1948 година „Околу контрола на подобноста на граѓаните“. Овие закони, што претставуваат најфлагрантно газење на личните права на граѓаните, востановуваат неслободен режим на поделба на граѓаните на две категории, на подобни и неподобни. Врз основа на овие закони се барало уверение за подобност за обавување правото на работа. Уверението за подобност се издавало врз основа на своеволната оценка на полициските власти. По правило на Македонците не им се издавале такви уверенија. Таквиот однос на грчките власти спрема Македонците имал за последица тие уште повеќе да се вклучат во ослободителната борба. Од таа и други причини од внатрешен и надворешен карактер, грчката влада на 23 мај 1949 година вонредно го издала строго доверливиот декрет, со кој се барало од грчките административни, полициски и други власти да ги сметаат Македонците за рамноправни граѓани, а не граѓани од втора категорија, да ги вклучат во политичкиот и општествениот живот односно да им се овозможи да ги уживаат сите граѓански права предвидени со закон.⁸⁾

И оваа маневра на владеечкиот режим за дезориентација на Македонците доживува целосен неуспех. Тие и натаму ја продолжуваат борбата против монархофашизмот и туѓите интереси, поради што грчките власти го засилуваат теророт против нив.

Со Декретот „ЛЗ“ од 7 декември 1974 година „Околу лицувањето од грчкото државјанство на лица што делуваат антинационално во странство“ и во продолжение со Декретот 3770/1955 „Околу Кодексот на државјанство“ и Актот 4234/62 „Околу мерките за безбедност и редот“, на повеќе од 15.000 Македонци им е одземено грчкото државјанство.

⁸⁾ АМ, Цит. збирка, АЕ: Н.О.

Во текот на Граѓанската војна за економското уништување на противниците на десницата донесен е Декретот „НА“ од 23 април 1948 година „Околу одземањето на чинот и укинување на пензија на оние што „антинационално“ делуваа“, Декретот „М“ од 21 јануари 1948 година „Околу конфискацијата на имотите на учесниците во бандитската војна“ и Декретот „Н“ од 20 април 1944 година за одземање на имотите дадени на трајно користење од учесниците во „бандитската војна“.

За спроведувањето на Декретот за конфискација на имотите за секоја околина и округ е формирана комисија за конфискација и експропријација на имотите на бегалците односно на учесниците во ДАГ кои биле принудени да ја напуштат земјата и доделување на истите на нови сопственици.

Конфискуваните и експроприирани македонски имоти биле доделени на луѓе верни на режимот и истакнати и докажани во борбата против ДАГ и особено против Македонците. Повеќето од нив биле доведени од внатрешноста на Грција.

Покрај конфискацијата и експропријацијата на македонските имоти, грчките власти со цел да ја нарушат компактната на македонското национално малцинство, односно целосно да го изменат националниот состав на егејскиот дел на Македонија, и со тоа за секогаш да го решат македонското прашање во Грција, преземаат и други драстични мерки. Една од тие мерки е и следната:

На 23 февруари 1953 година во Солун е одржано советување на грчките војни и административни власти во Македонија, на кое е решено да и предложат на грчката влада да донесе закон за раселување и населување на т.н. „чувствителни“ погранични подрачја во егејскиот дел на Македонија. Според предлогот, 60 км од границата кон внатрешноста требало да се иселат сите Македонци како нелојални елементи и на нивно место да се населат Грци, „здрави елементи“, со чиста грчка национална свест, одани на режимот“⁹⁾

Согласно одредбите на Законот биле формирани специјални државни комисии кои го извршиле населувањето со лица исклучиво од грчко потекло, доделувајќи им ги имотите на Македонците. Во македонските подрачја биле населени потврдени и докажани грчки националисти, убијци, шовинисти и истакнати борци против ДАГ и НОФ. Така на пример, во Леринска преспа го населиле водачот на грчката терористичка банда Скотидас од Рупиша, кој за време на Граѓанската војна има извршено безброј убиства и злосторства врз Македонците во Костурско и Леринско.

Од пограничните македонски села, што од безбедносни и други причини не биле колонизирани, новонаселените грчки

⁹⁾ Сп. „Илинден“, Орган на организацијата Илинден, бр. 6/53

елементи и поранешните грчки жители од околните села го ограбиле имотот и ги уништиле станбените и други згради, однесувајќи ги дури и камењата од темелите. Карактеристичен е случајот, што не е единствен, со групата македонски села т.н. Јановенски села во Костурско, кои се наоѓаат во близина на државната граница на Грција со Албанија. Еден дел од жителите на тие села не емигрирале надвор од Грција, туку биле преселени во други делови на егејскиот дел на Македонија. По завршувањето на Граѓанската војна тие побарале да се вратат во своите села и да им се врати имотот. Не само што барањето било одбиено, туку и нивните куќи и имоти биле ограбени и уништени.

На 15 септември 1943 година раководството на македонската организација „Илинден“¹⁰⁾ до ООН доставило остар протест барајќи да се суспендира и споменатиот закон 2536. Во протестот, покрај другото, се вели дека „оваа мерка е вперена против 250.000 Македонци кои главно живеат во пограничните области, а кои имаат свој национален јазик, своја национална историја, свои обичаи, национални традиции и своја национална македонска култура...“¹¹⁾

По завршувањето на Граѓанската војна проблемот на конфискуваните имоти посебно се заострува. Грчките власти биле принудени да бараат решенија. проблемот уште повеќе се заострува и актуелизира кога грчката влада се соочила со прашањето на репатријацијата на политичките бегалци. Во врска со тоа се донесени повеќе закони и други законски прописи. Целта на прописите била на Македонците да не им се врати имотот, а со тоа да не им се овозможи да се вратат во своите родни места. Целта е многу просирна, а самите грчки власти не ја криеле ниту ја кријат. Да се оневозможи создавање услови за формирање односно зајакнување на македонското малцинство.

Македонците, и покрај својата жалба, не можеле да се вратат во своите огништа, бидејќи грчките власти не им ги враќаат имотите.

Во врска со проблемот на имотите во 1959 година е донесена Уредба бр. 3958 со што се сакало да се постигне морално маскирање на ненормалниот законодавен режим. Со Уредбата се востановува принципот на враќање на имотите на поранешните сопственици, но под услов ако во рок од 6 месеци достават доказ дека новите сопственици се согласуваат да им биде вратен имотот. Оваа уредба има практично значење само за грчките бегалци, бидејќи нивните имоти главно ги користеле нивните блиски роднини. Кај Македонците случајот бил

¹⁰⁾ Македонската организација „Илинден“ е формирана од македонската политичка емиграција во источноевропските земји во април 1952 година и делува до 1956 година.

¹¹⁾ Сп. Илинден бр. 5/54 г.

поинаков. Нивните имоти биле доделени на грчки колонисти кои во никој случај не се согласувале да ги отстапат.

Во дополнение на споменатата уредба, истата година е донесена Уредбата 2951 која прецизира дека одземиениот имот ќе му се врати на првиот сопственик ако тој не е доделен на друго лице и се наоѓа во рацете на државата. И бидејќи имотите на Македонците биле конфискувани и доделени на други лица односно не се наоѓале во рацете на државата, според уредбата немало можности за враќање на имотите на Македонците.

Грчката влада во 1962 година го донесува Законот 4234/62 „Околу мерки за општествен ред“, кој го санкционира целиот законодавен режим што се однесува на имотите на бегалците.

Во 1972 година е донесена Уредбата 1108/28 „Околу враќањето на конфискуваниот земјоделски имот“ и Уредбата 666/77 со која се утврдува рок од 3 години за репатријација и докажување на сопственоста на имотот.

Македонците и со овие прописи не можат да го остварат своето право, бидејќи огромниот број од молбените барања за репатријација биле одбиени а на малубројните Македонци што успеале да се репатрираат не им биле вратени имотите, поради што биле принудени да водат маратонски судски процеси кои секогаш завршувале на нивна штета.

Суштината и целта на таквата политика на грчката влада спрема Македонците—бегалци децидно ја обелоденува министерот на претседателството на владата Константинос Стефанопулос. На барањето на раководството на КЕППЕ (Централен комитет на политички бегалци од Грција) и на двете комунистички партии од април 1980 година да им се овозможи на политичките бегалци слободно и безусловно да се вратат на своите домови, тој одговара дека барањето поради „национални“ интереси не може да биде прифатено. Образложувајќи го тоа Стефанопулос истакнува: „во некои делови на Грција има подрачја во кои живееле и сега живеат луѓе со намалено национално чувство односно со чувствителен состав на населението и ако се овозможи слободна репатријација на тие луѓе, за Грција повторно ќе се создаде национално прашање и опасност за некои чувствителни области. Поранешната и современата историја го потврдува тоа“. Во продолжение тој прецизира дека се работи за 40.000 лица што се наоѓаат во источноевропските земји „и уште толку во Југославија, која не се откажува и во секоја прилика покренува едно прашање (мисли на македонското—б.м) кое за Грција не постои. Поради тие причини грчката влада не може да се согласи и да го примени принципот на слободна репатријација.“¹²

¹² ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ, ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΚΕΤΟΥ ΚΚΕ, од 16. IV. 1980.

Risto KIRJAZOVSKI

THE GREEK REACTIONERY LEGISLATURE DURING THE CIVIL WAR BETWEEN 1945 AND 1949

S u m m a r y

The Greek political right which after the Varkiza Treaty (February 12, 1945) came to power thanks to the outside military intervention and the mistakes of the leadership of the Movement of resistance, in order to provide and strengthen its authority took a systematic campaign for destroying the movement of resistance and its followers. An integral part of this plan was the final decision concerning the Macedonian national question in Greece i.e. extermination of the Macedonians from the Aegean part of Macedonia.

Besides the massive torture, mass murders, torments, rapes, forced persecutions over the vorder and the like, there was also a legal obstacle of the Movement of resistance as a method and form for its liquidation.

The Greek postwar authorities applied numerous forms of legal extermination of the followers of the Movement of resistance, especially against the Macedonians.

The Greek political right on its way taken against the followers of the Movement of resistance and against the Macedonians tried to give it a legal support bringing numerous laws, decrees, definitions, orders and the like.

A part of the legal regulations brought during the Civil War were under the function of the plan for liquidation of NOD, and the other part which have been brought after the war had an aim to enable the Macedonian refugees to repatriate in their houses.